

**Powiatowy program działań profilaktycznych
mający na celu udzielanie specjalistycznej pomocy,
zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych
metod wychowawczych w stosunku do dzieci
w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie
opracowany na rok szkolny 2017 – 2018**

Opracowały:

Karolina Wiloch-Has - Koordynator ds przeciwdziałania przemocy w rodzinie
PCPR w Ełku

Maria Barbara Włodkowska – Dyrektor PCPP-P w Ełku

Spis treści

Wprowadzenie	3
I. Podstawy prawne	5
II. Diagnoza zjawiska przemocy w powiecie ełckim	5
III. Cele Programu	7
IV. Zakładane efekty realizacji Programu	8
V. Działania i wskaźniki realizacji Programu	8
VI. Realizator Programu	12
VII. Odbiorcy Programu	12
VIII. Źródła finansowania Programu	12
IX. Monitoring, ewaluacja oraz sprawozdawczość z realizacji Programu	13

Wprowadzenie

Zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.) do zadań własnych powiatu należy opracowywanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

Głównym założeniem "Powiatowego programu profilaktycznego mającego na celu udzielanie specjalistycznej pomocy zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie ełckim na lata 2017-2020", zwanego dalej Programem, jest podejmowanie działań profilaktycznych w stosunku do dzieci i rodzin zagrożonych przemocą.

Rodzina jako podstawowa komórka społeczna, na której opiera się całe społeczeństwo jest dla dziecka miejscem najważniejszym. W środowisku rodzinnym dziecko nabywa wiedzę, umiejętności oraz nawyki potrzebne do codziennego funkcjonowania w społeczeństwie. Wychowanie, tradycje i zwyczaje panujące w rodzinie znacząco wpływają na to, jakim człowiekiem dorosłym stanie się dziecko. W domu rodzinnym dziecko powinno być obdarzone ciepłem i miłością rodziców, powinno mieć poczucie bezpieczeństwa i wzajemnego zrozumienia.

Dzieci są osobami zależnymi od swoich rodziców i opiekunów, potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony osób dorosłych, potrzebują stabilnego środowiska rodzinnego zapewniającego ochronę przysługujących im praw i wolności, ale również oparcia w osobach dorosłych w szkołach, placówkach oświatowych oraz instytucjach pomocy społecznej.

Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny może prowadzić do wzrostu niepożądanych zachowań wśród dzieci i młodzieży, w tym zachowań przemocowych, które utrwalają się w życiu dorosłym i powodują utrzymywanie się zachowań patologicznych w środowiskach rodzinnych. Zachowania przemocowe są zachowaniami zamierzonymi, są wykorzystaniem przewagi sił przeciw osobie słabszej. Przemoc narusza prawa i dobra osobiste, powoduje cierpienie i szkody. Ofiarą przemocy jest zawsze osoba słabsza, dlatego najczęściej sprawcami przemocy są osoby dorosłe, głównie mężczyźni, natomiast ofiarami kobiety i dzieci. Wiele rodzin mierzy się z trudami życia codziennego, tj. bezrobocia, ubóstwa, nałogów, chorób cywilizacyjnych, itp. Nie wszystkim rodzinom udaje się zwalczyć trudne

sytuacje, czego konsekwencją często jest bezradność, narastające napięcie i frustracja. Brak umiejętności radzenia sobie z problemami dnia codziennego może negatywnie odbijać się na członkach rodzin, przez co rodziny nie pełnią właściwie swojej funkcji, nie wypełniają właściwie obowiązków względem swoich dzieci, nie radzą sobie w sytuacjach kryzysowych oraz nieefektywnie rozwiązuje problemy życia codziennego. W rodzinach zagrożonych przemocą często towarzyszą uzależnienia od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych. W rodzinach takich najczęściej dochodzi do przemocy fizycznej stosowanej wobec dziecka, np. karanie, jednak występuje również przemoc psychiczna, przemoc seksualna oraz niezaspokajanie podstawowych potrzeb dziecka, czyli zaniedbanie.

Przemoc wobec dzieci jest poważnym problem społecznym, dlatego tak ważna jest profilaktyka oraz edukacja w zakresie przeciwdziałania zachowaniom przemocowym zarówno skierowana do dzieci, jak również do osób dorosłych. W związku z powyższym polityka społeczna wskazuje potrzebę podejmowania działań profilaktycznych w zakresie wspierania rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, jak również edukowania dzieci i młodzieży w zakresie ich praw i obowiązków.

Niniejszy Program został opracowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Ełku przy współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ełku w celu podejmowania działań profilaktycznych ukierunkowanych na ograniczenie występowania przemocy w rodzinach powiatu ełckiego.

I. Podstawy prawne

Główną podstawą prawną opracowania "Powiatowego programu profilaktycznego mającego na celu udzielanie specjalistycznej pomocy zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie ełckim na lata 2017-2020" jest art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.).

Ponadto podstawę do realizacji Programu stanowią następujące dokumenty:

1. Konwencja o Prawach Dziecka – przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20 listopada 1989 r.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
3. Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.
(t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.),
4. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r.
(t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 697 z późn. zm.).

II. Diagnoza zjawiska przemocy w powiecie ełckim

Analizy zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie ełckim dokonano na podstawie danych statystycznych uzyskanych w drodze współpracy między instytucjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ze względu na złożoność oraz specyfikę problemu przemocy w rodzinie dane ilościowe nie oddają faktycznego rozmiaru skali przemocy w rodzinie, ponieważ oficjalne statystyki nie obejmują niezgłaszanych przypadków przemocy. Analiza danych potwierdza natomiast, że przemoc wciąż dotyka przede wszystkim kobiety i dzieci, a sprawcami przemocy w większości przypadków są mężczyźni.

Wg pozyskanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ełku danych, w 2016 r. na terenie powiatu ełckiego oraz miasta Ełk było łącznie prowadzonych 420 procedur „Niebieskiej Karty”. Najwięcej procedur „Niebieskiej Karty” było prowadzonych względem kobiet - było to 305 Niebieskich Kart, względem mężczyzn - 69, co w rezultacie stanowi 374 Niebieskich Kart wobec osób pełnoletnich, natomiast wobec małoletnich - 46.

Poniżej tabela przedstawiająca dane liczbowe prowadzonych w 2016 r. procedur z podziałem ze względu na płeć i wiek, z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych.

Lp.	Zespół Interdyscyplinarny	Liczba prowadzonych w 2016 r. procedur z podziałem ze względu na płeć i wiek		
		wobec osób dorosłych		wobec małoletnich
		K	M	
1	Gmina Elk	46	10	2
2	Gmina Kalinowo	23	8	3
3	Gmina Prostki	26	6	4
4	Gmina Stare Juchy	29	4	6
5	Miasto Elk	181	41	31
6	RAZEM:	305	69	46
		374		
		420		

Wg danych pozyskanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Elku od szkół i placówek oświatowych z terenu powiatu elckiego, w 2016 r. w sprawach dotyczących przemocy, na terenie tych placówek łącznie udzielono porad dla ok 500 osób, w tym udzielono informacji nt. procedury „Niebieskie Karty” dla 40 osób dorosłych oraz dla 50 uczniów.

Poniżej tabela przedstawiająca dane ilościowe dotyczące poradnictwa indywidualnego w szkołach i placówkach oświatowych w roku 2016:

Lp.	Rodzaj	Łączna ilość osób dorosłych, tj. rodziców/opiekunów/starszego rodzeństwa objętych poradnictwem	Łączna ilość uczniów objętych poradnictwem
1	Poradnictwo psychologiczne	87	76
2	Poradnictwo pedagogiczne	111	142
3	Promocja i realizacja procedury „Niebieskiej Karty”	40	50

Działania profilaktyczne, edukacyjne i wychowawcze są podejmowane względem uczniów szkół i placówek oświatowych na ich terenie. Podejmowane działania ukierunkowane są na podnoszenie świadomości dzieci, młodzieży oraz ich opiekunów na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie. Działania te są ukierunkowane również na promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy, a także upowszechnianie informacji o możliwościach uzyskania pomocy.

W 2016 r. szkoły i placówki oświatowe prowadziły zajęcia mające na celu promowania zachowań sprzyjających pozytywnym postawom w rodzinie wspierając różne formy spędzania wolnego czasu oraz prowadząc zajęcia wychowawcze i informacyjno-edukacyjne. Placówki edukacyjne propagowały również działania mające na celu zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów, prowadzono poradnictwo w zakresie edukacyjnym dla dzieci, młodzieży oraz ich opiekunów. Ponadto w szkołach odbywały się apele wychowawcze oraz pogadanki dotyczące bezpieczeństwa w szkole, na które zapraszani byli głównie przedstawiciele Komendy Powiatowej Policji w Ełku. Dzieci i młodzież zaangażowano w Kampanię „Biała Wstążka”.

Część szkół i placówek oświatowych przeprowadziła badania ankietowe wśród swoich uczniów w celu realizacji programów i projektów mających na celu zapobieganie oraz wyeliminowanie negatywnych zachowań wśród uczniów.

W 2016 r. szkoły i placówki oświatowe przeprowadziły łącznie ok 710 zajęć wychowawczych i informacyjno-edukacyjnych dotyczących tematyki przemocy w rodzinie, psychologii konfliktów oraz sposobów radzenia sobie ze stresem i agresją, w których łącznie uczestniczyło ok 6000 uczniów i wychowanków. Szkoły i placówki oświatowe podjęły szereg działań ukierunkowanych na wspieranie różnych form spędzania czasu wolnego uczniów, jak również ich rodzin, co sprzyjało kształtowaniu zachowań nieagresywnych.

III. Cele Programu

Cel główny:

Podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych występowaniem przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe:

- 1) Podnoszenie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie.
- 2) Kształtowanie właściwych postaw dzieci i młodzieży opartych na tolerancji i poszanowaniu godności drugiego człowieka.
- 3) Wspieranie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w prawidłowym pełnieniu ról społecznych jako profilaktyka wystąpienia przemocy w rodzinie.
- 4) Zapobieganie powielaniu złych wzorców rodzinnych i środowiskowych.
- 5) Propagowanie prawidłowych metod wychowawczych i postaw rodzicielskich.
- 6) Rozwój poradnictwa specjalistycznego.
- 7) Współdziałania z instytucjami i organizacjami w zakresie przeciwdziałania i ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie.

IV. Zakładane efekty realizacji Programu

- 1) Zmiana postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.
- 2) Pomoc rodzinie w pokonywaniu trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, czy w rozwiązywaniu problemów wynikających z sytuacji kryzysowej.
- 3) Poprawa funkcjonowania rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- 4) Wzrost wiedzy rodzin z terenu powiatu ełckiego na temat prawidłowych metod wychowawczych.
- 5) Wzrost świadomości społecznej w zakresie możliwości uzyskania wsparcia i pomocy ze strony instytucji.

V. Działania i wskaźniki realizacji Programu

Działania prowadzone w ramach Programu są systematyczne i w większości na stałe wpisane w Plan Pracy PCPP-P w Ełku.

Realizuje je cały zespół pracowników pedagogicznych. Corocznie działania te są modyfikowane w wyniku analizy potrzeb klientów „Centrum” mierzonych tematyką:

- porad indywidualnych
- spotkań psychologów, pedagogów, logopedów, doradców zawodowych z Rodzicami, dziećmi, uczniami, nauczycielami podczas pracy w terenie
- rozmów postdiagnostycznych.

Program uwzględnia również kierunki Polityki Oświatowej Państwa.

Wskaźnikiem jego realizacji jest m.in. liczba osób biorących udział w poszczególnych formach działań.

DZIAŁANIA	ZADANIA	WSKAŹNIKI
Udzielanie wsparcia psychologicznego osobom dotkniętym przemocą.	• Poradnictwo dla osób dotkniętych przemocą • Systemowa terapia rodziny • Indywidualna opieka psychologiczna dziecka • Grupowa terapia dziecka	• Liczba udzielonych porad indywidualnych. • Ilość spotkań psychologa z dzieckiem. • Liczba dzieci uczestniczących w grupowych formach pomocy na terenie poradni- na podstawie Dzienników Zajęć dla dzieci.
Oddziaływania na osoby i podmioty zajmujące się zjawiskiem przemocy w rodzinie.	• Prowadzenie warsztatów dla nauczycieli na terenie poradni oraz placówek oświatowych podnoszących ich kompetencje psychologiczne. • Systematyczna współpraca z Policją, Sądem, kuratorami sądowymi, OHP, MOPS. • Nauczycielski tutoring - Grupa dla Nauczycieli zainteresowanych ideą tutoringu.	• Liczba nauczycieli obecnych na warsztatach. • Ilość wyjść w teren - Zeszyt Wspomagania Szkół i Placówek - Praca w Terenie. • Liczba nauczycieli – na podstawie zapisu w Dzienniku Zajęć.
Podnoszenie kompetencji rodziców.	• Porady indywidualne udzielane na terenie poradni. • Punkt Konsultacyjny dla Rodziców dzieci z nadpobudliwością psychoruchową. • Punkt Konsultacyjny dla Rodziców dziecka z trudnościami w dostosowaniu społecznym. • Grupa Wsparcia dla Rodziców Dzieci z rodzin niepełnych. • Grupa Wsparcia dla Rodziców dzieci z niepełnosprawnością. • Grupa Wsparcia dla Rodziców uczniów klas I-IV szkoły podstawowej „Rodzice zawsze w akcji”. • Warsztaty dla rodziców na terenie poradni , przedszkoli i szkół • Szkoła dla Rodziców Nastolatka: „Na zboczu wulkanu”. • Grupowe zajęcia dla Rodziców prowadzone Metodą C. Sutton „Jak radzić sobie z trudnymi zachowaniami dziecka”? • Zajęcia warsztatowe dla Rodziców dzieci 5-8 letnich p.t.” Czemu ono tak się zachowuje”? • Tablice informacyjne na terenie placówki,	• Liczba udzielonych porad- Zeszyt Porad. • Liczba Rodziców biorących udział w warsztatach. • Liczba Rodziców korzystających z Punktów Konsultacyjnych- Zeszyt Punktu Konsultacyjnego. • Liczba Rodziców uczestniczących w spotkaniach grup wsparcia.

	• ulotki • Udział Rodzica w eventach organizowanych w Otwarte Soboty celem zwiększania ich wiedzy na temat skutecznych metod wychowawczych, celem zwiększania wiedzy dotyczącej potrzeb psychicznych dziecka. • Wzbogacanie wiedzy Rodzica na temat nieagresywnych metod wychowawczych poprzez wskazywanie im przez pracowników Powiatowej Biblioteki Pedagogicznej w Ełku stosownej literatury.	• Liczba Rodziców uczestniczących w eventach. • Liczba Rodziców, którzy skorzystali ze wsparcia Powiatowej Biblioteki Pedagogicznej w Ełku- zapisy w Zeszycie Pracy Indywidualnej Bibliotekarza
Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie sposobów radzenia sobie ze stresem, agresją swoją i rówieśniczą.	• Zajęcia warsztatowe na terenie poradni i placówek oświatowych realizujące tematykę: asertywność, stres, tolerancja, agresja, uzależnienia, cyberprzemoc, bezpieczeństwo w sieci. • Dyżur psychologa w Internacie ZS nr 6 w Ełku • Porady indywidualne udzielane w trakcie dyżurów psychologa na terenie szkół w mieście i terenie • Prowadzenie Młodzieżowego Wolontariatu jako forma doskonalenia umiejętności interpersonalnych, objęcie tutoringiem młodszych kolegów często z rodzin niewydolnych wychowawczo. • Realizacja Projektów: „Aktywniej po zdrowie”, „Cyberprzemocy- mówimy NIE”. • Zajęcia grupowe dla dzieci z trudnościami adaptacyjnymi, dzieci nieśmiałych. • Trening Umiejętności Społecznych z elementami coachingu prowadzony dla dzieci i młodzieży z trudnościami w rozwoju społeczno-emocjonalnym. • Grupa Terapeutyczna dla dzieci z rodzin niepełnych.	• Liczba uczniów. • Ilość wizyt w Bursie, liczba uczniów którzy skorzystali z porad psychologa. • Liczba młodzieżowych wolontariuszy. Liczba dzieci. • Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach.
Edukacja dzieci i młodzieży dotycząca nieagresywnych sposobów rozwiązywania konfliktów.	• Grupowe zajęcia dla dzieci ze spektrum autyzmu: Trening Umiejętności Społecznych. • Zajęcia grupowe dla uczniów nieśmiałych prowadzone Metodą InstrumentalEnrichment i Integracji Bilateralnej oraz terapii neurorozwojowej. • Organizowanie Dnia Osób Niepełnosprawnych, Dnia Świadomości Autyzmu, Dnia Świadomości Dysleksji, Pikniku Integracyjnego, Dnia Depresji.	• Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach. • Liczba uczestników przedsięwzięć. • Liczba uczestników zajęć prowadzonych w bibliotece.

	• Realizacja na terenie placówek zajęć kształtujących postawy życzliwości, tolerancji, uświadamiających współczesne zagrożenia takie jak stalking, cyberprzemoc. • Organizowanie Konkursu Wiedzy o Autyzmie, prowadzenie warsztatu dla młodzieży w trakcie jego przebiegu. • Zajęcia prowadzone w Powiatowej Bibliotece Pedagogicznej w Ełku z wykorzystaniem literatury służące wychowaniu do wartości. • Ferie z Poradnią między innymi pod hasłem „Bezpieczeństwo w sieci”. • Warsztaty dla młodzieżowych tutorów. • Zajęcia grupowe dla dzieci z trudnościami adaptacyjnymi. • Zajęcia warsztatowe dla uczniów szkoły podstawowej w ramach Treningu Pewności Siebie. • Terapia indywidualna ucznia szkoły podstawowej zagrożonego niedostosowaniem społecznym. • Zajęcia warsztatowe dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej „Przeciwdziałanie agresji i przemocy rówieśniczej”. • Zajęcia terapeutyczne grupowe dla dzieci 5-6 letnich z zaburzeniami artykulacji stymulujące dojrzałość społeczno-emocjonalną. • Grupowe zajęcia dla dzieci z mutyzmem wybiórczym.	• Liczba dzieci objętych feriami. • Liczba uczestników warsztatów. • Liczba uczestników zajęć/warsztatów.
Edukacja rodziców w zakresie rozwoju seksualnego dziecka celem przeciwdziałania przemocy seksualnej w rodzinie	• Artykuły w lokalnej prasie. • Porady indywidualne.	• Tematy artykułów • Ilość Rodziców korzystających z porad psychologa dotyczących wskazanej tematyki.
Włączenie się w system współpracy z instytucjami i organizacjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	• Współpraca ze stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi. • Działalność w ramach Zespołów Interdyscyplinarnych • Działalność w ramach Komisji Bezpieczeństwa Publicznego, współpraca z Komisją do spraw Rodziny, Pomocy Społecznej Starostwa Powiatowego. • Systematyczna współpraca z PCPR w Ełku.	• Ilość spotkań

VI. Realizator Programu

„Powiatowy program profilaktyczny mający na celu udzielanie specjalistycznej pomocy zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie ełckim na lata 2017-2020” będzie realizowany przez Powiatowe Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Ełku.

Program będzie realizowany przy współpracy z instytucjami na co dzień zajmującymi się pracą z rodzinami zagrożonymi oraz dotkniętymi przemocą w rodzinie, tj.:

- 1) szkołami i placówkami oświatowymi,
- 2) Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ełku
- 3) Komendą Powiatową Policji w Ełku,
- 4) zespołami interdyscyplinarnymi,
- 5) ośrodkami pomocy społecznej,
- 6) Sądem Rejonowym w Ełku,
- 7) Prokuraturą Rejonową w Ełku,
- 8) organizacjami pozarządowymi.

VII. Odbiorcy Programu

- a) Dzieci i młodzież.
- b) Rodziny, w których występują problemy opiekuńczo-wychowawcze.
- c) Rodziny z dzieckiem niepełnosprawnym.
- d) Osoby dorosłe sprawujące opiekę nad nieletnimi.

VIII. Źródła finansowania Programu

- a) Środki własne samorządu powiatowego,
- b) Dotacje celowe z budżetu państwa i województwa przeznaczone na realizację programów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- c) Środki zewnętrzne, tj. środki finansowe pozyskiwane z innych źródeł np. funduszy europejskich, funduszy pomocowych, samorządu województwa oraz innych możliwych dotacji i dofinansowań zewnętrznych.

IX. Monitoring, ewaluacja oraz sprawozdawczość z realizacji Programu

Nieodzownym elementem towarzyszącym wdrażaniu Programu jest jego monitorowanie oraz sprawozdawczość. Monitorowanie realizacji Programu pozwoli ocenić stopień ewaluacji Programu. Bieżącym monitorowaniem realizacji Programu zajmuje się Powiatowe Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Ełku oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ełku.

Sprawozdanie z realizacji założeń Programu przedstawiane będzie Powiatowemu Centrum Pomocy Rodzinie w Ełku corocznie przez Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Ełku.

Zatwierdzono na zebraniu Rady Pedagogicznej PCPP-P w Ełku dnia 27.09.2017 r.